

SEDNICE CENTRALNOG KOMITETA KPJ (1948—1952), IZVORI ZA ISTORIJU SKJ

Serijsa A, 1945—1985, Tom II, Knjiga 2, Beograd 1985, XI + 767 str.

Sređivanje i izdavanje povijesnih dokumenata važan je preduvjet za pisanje i poznavanje historije. Naročito su važni naponi sustavnog izdavanja građe o pojedinim razdobljima ili bitnim pojavama iz društvenog života. Za poznavanje najnovije povijesti na jugoslavenskom prostoru od velike je važnosti građa nastala djelovanjem Komunističke partije Jugoslavije odnosno Saveza komunista Jugoslavije te organizacija koje su djelovale pod njezinim rukovodstvom i utjecajem, ponajprije omladinske i sindikalne organizacije.

Knjiga koju ovom prilikom prikazujemo dio je realizacije šireg izdavačkog projekta zamišljenog krajem 70-ih godina. Naime, radom u Arhivu CK SKJ prikupljena je i sređena znatna količina građe iz povijesti KPJ/SKJ i organizacija pod njezinim utjecajem, pa to omogućuje plansko i sistematsko izdavanje te građe. Doduše, već je i prije bilo pokušaja sustavnog izdavanja tzv. građe partijskog porijekla, ali je to prekidano, odnosno pojedini dijelovi te građe objavljeni su unutar drugih projekata i radova.

Tako je u razdoblju od 1949. do 1951. godine objavljeno sedam tomova edicije *Istorijski arhiv KPJ*, a znatna količina građe o povijesti KPJ objavljena je i u *Zbornicima dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije* Vojnoistorijskog instituta JNA (tom IX). Valja tu spomenuti i *Sabrana djela Josipa Broza Tita* koja su započela izlaziti 1977. godine.

Za ostvarenje projekta *Izvori za istoriju SKJ* Predsjedništvo CK SKJ formiralo je poseban odbor, a izdavač edicije je *Izdavački centar Komunist.* Prema Projektu iz 1979. godine, zamišljeno je da se relevantna građa objavljuje u četiri serije. Unutar svake serije planirano je više tomova, a svaki tom mogao bi imati veći broj knjiga. U seriji A objavljivali bi se tako dokumenti centralnih organa KPJ/SKJ. Pojedini tomovi bili bi posvećeni materijalima s kongresa i zemaljskih konferencija KPJ/SKJ, plenumima CK i sjednicama Politbiroa CK KPJ/SKJ, izvještajima CK KPJ i njegovih organa Komunističkoj internacionali i Balkanskoj komunističkoj federaciji, okružnicama, uputama, saopćenjima i pismima CK KPJ/SKJ i njegovih organa upućenih rukovodstvima, organizacijama i članstvu. Nadalje bi bili obuhvaćeni

proglasi i leci KPJ/SKJ, zatim legalne organizacije KPJ (npr. Nezavisna radnička partija Jugoslavije, Jedinstvena radnička partija Jugoslavije, Stranka radnog naroda, Crvena pomoć Jugoslavije itd.) te drugim materijalima. U seriji B objavljivali bi se dokumenti SKOJ-a i revolucionarnog omladinskog pokreta, a u seriji C dokumenti centralnih organa revolucionarnih sindikata. Posebna serija je namijenjena objavljivanju spisa istaknutih teoretičara i rukovodilaca komunističkog pokreta, građi o KPJ i španjolskom građanskom ratu, emisijama Radio-stanice »Slobodna Jugoslavija« i tome sličnoj građi. (Usp.: Projekt o izdavanju istorijske građe SKJ, *Socijalizam*, 9/1979, 163—174.) Realizacija Projekta započela je već 1980. godine i dosada je izašlo više knjiga u svim serijama i različitim tomovima. Navodimo npr. u seriji A: *Peta zemaljska konferencija KPJ* (Beograd, 1980), *Drugi (Vukovarski) kongres KPJ. Plenarne sednice CPV KPJ* (1983), Dokumenti centralnih organa KPJ, NOR i revolucija, Zagreb (1941—1945) knj. I i II (1985). U seriji B: *Kongresi, konferencije i sednice centralnih organa SKOJ-a 1919—1948*, Knj. I—III (1984), *Četvrti kongres SKOJ-a. Zajednički kongres SKOJ-a i NOJ* (1985). U seriji C: *Dokumenti Centralnog radničkog sindikalnog veća Jugoslavije 1919—1921* (1983).

Knjiga *Sednice Centralnog komiteta KPJ (1948—1952)* prva je knjiga u seriji A koja donosi građu iz razdoblja poslije 1945. godine. Priredili su je za štampu Branko Petranović, Ranko Končar i Radovan Radonjić. Knjiga sadrži materijale sa sjednica Centralnog komiteta KPJ održanih između Petog kongresa KPJ (21. do 28. srpnja 1948) i Šestog kongresa KPJ/SKJ (2. do 7. studenoga 1952). To je bilo veoma složeno razdoblje u povijesti Jugoslavije i KPJ, kada je u uvjetima informbirovske pritiska valjalo na tekovinama i iskustvima narodnooslobodilačkog rata i revolucije naznačiti nove putove socijalističkog samoupravljanja. U navedenom razdoblju održano je ukupno pet plenuma CK KPJ. Prvi je održan na dan završetka Petoga kongresa KPJ i bio je posvećen konstituiranju političko-izvršnih organa CK. Na ostalim sjednicama, održanim 28. do 30. siječnja 1949, 29. i 30. prosinca 1949, 3. i 4. lipnja 1951. i 27. svibnja 1952. godine razmatrana su značajna pitanja unutar-partijskog života i razvoja KPJ odnosno problemi općedruštvenog kretanja u Jugoslaviji. Budući da je KPJ bila neosporni inicijator svih društvenih promjena, rasprave na plenarnim sjednicama i usvojeni zaključci imali su dalekosežno značenje. Tako se na II. sjednici CK KPJ raspravljalo o politici KPJ na selu (uvodno izlaganje dao je Edvard Kardelj), o gorućim pitanjima privredne politike (Boris Kidrič), problemima opskrbe i raspodjele Fonda za ishranu (Blagoje Nešković). Zatim je na dnevnom redu bilo pitanje agitacije i propagande (Milovan Đilas) te organizacijska pitanja KPJ (Aleksandar Ranković). Na III. sjednici CK KPJ osnovna tema rasprave bio je problem školstva u borbi za socijalizam u Jugoslaviji (M. Đilas) te tekući zadaci u borbi za izvršenje Petogodišnjeg plana (B. Kidrič). Na toj je plenarnoj sjednici E. Kardelj izlagao i vanjskopolitičku problematiku. Osnova za raspravu na IV. sjednici CK KPJ bilo je izlaganje A. Rankovića o jačanju pravosuđa i zakonitosti te M. Đilasa o teorijskom radu u KPJ. Predmet rasprave na V. sjednici CK KPJ bilo je sazivanje Šestoga kongresa KPJ te izvještaj o prijedlozima za reorganizaciju državne vlasti, koji je u povodu pripremanja Ustavnog zakona podnio Moša Pijade.

Vrijednost objavljene građe je ponajprije u njezinoj cjelovitosti. Naime, većina uvodnih izlaganja na plenarnim sjednicama CK KPJ uglavnom je poznata, odnosno bila je i historičarima pristupačna u onovremenoj štampi, posebnim prigodnim publikacijama ili u izdanjima izabranih govora i članaka pojedinih rukovodećih ličnosti. Dakako, to vrijedi i za rezolucije koje su na pojedinim sjednicama usvojene i tako postajale temelji za akcije komunista u različitim sferama društvenog života. Historičari su sada u prilici da već poznate tekstove usporede sa stenografskim bilješkama, dakle autentičnim izlaganjima na sjednicama. Novo je, međutim, objavljivanje stenografskih zapisa diskusija vođenih na plenarnim sjednicama o pitanjima koja su uvodnim izlaganjima pokretana. Zajedničkim objavljivanjem uvodnih izlaganja, diskusija i rezolucija dobiva se cjelovit uvid u nastajanje pojedinih važnih odluka, upoznaje se način rada i donošenje odluka najviših organa KPJ. Dakako, za historičara je važno ustanoviti društvenu praksu, tj. korespondiranje pojedinih odluka sa stvarnim životom i promjenama koje su se u društvu događale. To, naravno, zahtijeva od historičara prilično umješnosti i znanja u pronalaženju i korištenju izvora. Kao što za starija razdoblja nisu izvori samo pisani dokumenti nosilaca vlasti, tako će se i za novija razdoblja historičari morati koristiti širokim spektrom izvora, koji im, ovisno o pitanju koje postavljaju, omogućuju što potpunije objašnjavanje procesa mijenjanja društvenih odnosa. Knjigom *Sednice Centralnog komiteta KPJ (1948—1952)* upotpunjuje se blok štampanih izvora o prvim godinama razvoja poslijeratne Jugoslavije. Naime, ta se knjiga pridružuje već pristupačnim stenografskim bilješkama Petoga kongresa KPJ, stenografskim bilješkama Narodne skupštine FNRJ i s njima čini cjelinu svjedočanstva o radu najviših državnih i partijskih organa. Imajući u vidu da su historičarima pristupačne i raznovrsne novine i časopisi, statistike i ostale publikacije, valja konstatirati da se znatno širi korpus štampane građe koja omogućava historiografsku rekonstrukciju i interpretaciju razdoblja trasiranja socijalističkog samoupravljanja u Jugoslaviji.

Knjiga *Sednice Centralnog komiteta KPJ (1948—1952)* priređena je u skladu s pravilima objavljivanja arhivskih dokumenata, tj. materijali su štampani integralno, bez skraćivanja ili izostavljanja pojedinih dijelova. Priređivači su ediciju opskrbili nužnim komentarima i stručnim napomenama, označavali prekide ili praznine u stenogramu, upozorili su na materijale koji nisu sačuvani, na razlike u stenogramima u odnosu na već publicirana izlaganja. Razriješene su i mnoge kratice. Knjiga sadrži i kazalo osobnih imena te kazalo geografskih pojmova. Valja se nadati da će biti snage, volje, znanja, dakako i materijalne podrške, da se započeti posao objavljivanja izvora za historiju SKJ, napose za razdoblje poslije 1945. godine kontinuirano ostvaruje.

Marijan Maticka

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU — INSTITUT ZA HRVATSKU POVIJEST

INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 19

ZAGREB

1986.

Izdavač: Sveučilište u Zagrebu — Centar za povijesne znanosti
Odjel za hrvatsku povijest

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan
MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ,
Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Centar za povijesne znanosti — Odjel za hrvatsku povijest,
Zagreb, Krčka 1

Časopis izlazi jednom godišnje

Cijena ovog broja iznosi 1.000 din

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad
SR Hrvatske - VII.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu
SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja
poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informiranje SR Hrvatske
pod br. UP-547/2 — 84 — 1984.

RADOVI 19

Za izdavača
dr. *Nikša Stančić*

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

DAMIR AGIČIĆ, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
SANJIN BIŠCAN, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
dr. MIROSLAV BRANDT, Ul. socijalističke revolucije 73, Zagreb
mr. NEVEN BUDAK, Filozofski fakultet, Zagreb
IVO FICOVIĆ, Arhiv Hrvatske, Marulićev trg 21, Zagreb
KLARA FILIPOVIĆ, Šestinski vijenac 22, Zagreb
dr. TEREZA GANZA-ARAS, Obala socijalističke revolucije 8, Zadar
BORISLAV GRGIN, Baštijanova 54, Zagreb
dr. BOGUMIL HRABAK, Cara Uroša 6a, Beograd
IVAN JURIŠIĆ, Centar za povijesne znanosti Sveučilišta, Krčka 1, Zagreb
mr. DUBRAVKO LOVRENOVIĆ, Filozofski fakultet, Račkog 1, Sarajevo
mr. MARIJAN MATICKA, Filozofski fakultet, Zagreb
ANĐELKO MIJATOVIĆ, P. Togliatija 12, Susjedgrad, Zagreb
mr. FRANKO MIROŠEVIĆ, Zavod za prosvjetno-pedagošku službu, Zagreb
dr. ILIJA MITIĆ, P. Budmani 18, Dubrovnik
dr. IVAN OČAK, Centar za povijesne znanosti Sveučilišta, Krčka 1, Zagreb
KREŠIMIR OREMOVIĆ, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
ZVONIMIR PAVIĆ, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
dr. DRAGUTIN PAVLIČEVIĆ, Centar za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Krčka 1
DUBRAVKA PEIĆ, Muzej Revolucije, Trg žrtava fašizma, Zagreb
mr. MIRJANA POLIĆ-BOBIĆ, Filozofski fakultet, Zagreb
mr. ŠTEFANIJA POPOVIĆ, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
LJERKA RACKO, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
dr. MIRJANA STRČIĆ, Kumičićeva 42, Rijeka
mr. MLADEN ŠVAB, Jugoslavenski leksikografski zavod Zagreb
ELIZABET TAKAČ, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
mr. BOŽENA VRANJEŠ-ŠOLJAN, Centar za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Krčka 1
